

BAZA NOCLEGOWA JAKO CZYNNIK WARUNKUJĄCY ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI W LASACH

Magdalena Kozikowska

Streszczenie

Celem podróży turystycznej są najczęściej walory przyrodnicze, ale realizacja różnych rodzajów turystyki związana jest z pobytem w miejscu docelowym. Podstawą pobytu turystycznego jest baza noclegowa, występująca w wielu rodzajach oraz standardzie a jej wielkość jest uważana powszechnie za podstawowy miernik zagospodarowania turystycznego. Na przełomie 2006/2007 roku przeprowadzono badanie, które miało na celu określenie stanu rodzajowo-ilościowego oraz standardu bazy noclegowej w lasach RDLP w Białymstoku oraz zbadanie preferencji turystycznych w zakresie zainteresowania rodzajami obiektów zakwaterowania podczas pobytu w lesie jako część szerszych badań dotyczących czynników wpływających na rozwój turystyki i rekreacji w lasach.

Słowa kluczowe: stanu rodzajowo-ilościowy i standard bazy noclegowej, preferencje turystyczne

ACCOMMODATION AS A FACTOR DETERMINING THE DEVELOPMENT OF TOURISM AND RECREATION IN THE FORESTS

Abstract

The purpose of a tourist trip is usually to enjoy the beauty of nature, but practicing various types of tourism is associated with stays in places of destination of such trips. The condition for staying at a given place during tourist trips are accommodation facilities that are provided to tourists in various forms and standards, and the volume of accommodation base is commonly considered the basic indicator of tourist infrastructure in a given area. At the turn of 2006/2007 research was conducted in order to determine the quality, quantity and standards of accommodation facilities in Regional Directorate of State Forests (RDSF) in Białystok. Another research was carried out to study preferences of tourists concerning their interest in various types of accommodation facilities during their stays in forests. Both studies constituted a part of a larger research on factors influencing the development of tourism and recreation in forests.

Key words: quality, quantity and standards of accommodation facilities, preferences of tourists

Znaczenie bazy zakwaterowania turystycznego

Rozwój bazy noclegowej datuje się niemal od czasów pierwszych podróży, które uznaje się za turystyczne czyli pielgrzymek w starożytnych Indiach i Grecji, gdzie już w IV wieku p.n.e. było już 12 dużych szlaków pielgrzymkowych. Kolejne stulecia przynosiły rozwój różnych rodzajów turystyki pielgrzymkowej, uzdrowiskowej, wypoczynkowej, poznawczej, handlowej, naukowej oraz towarzyszącej im bazy noclegowej. Pierwsze obiekty noclegowe, które można uznać za pierwowzór dzisiejszych hoteli powstały w XIV wieku. Istnieje dobrze udokumentowana sieć gospód i zajazdów występujących w XIV-XV wieku, głównie w północnych Włoszech przy szlakach z Europy Północnej.

Rozwój przemysłu, urbanizacja, rozwój tras turystycznych i środków transportu (szczególnie kolejnictwa) a także zmiany demograficzne związane z rozwojem życia kulturalnego i umysłowego, wzrostem zamożności społeczeństwa i podniesieniem poziomu życia oraz zwiększeniem zasobów czasu wolnego spowodowało upowszechnienie wypoczynku przez podróże turystyczne zarówno krajowe jak i międzynarodowe. Poszerzona została również infrastruktura zakwaterowania turystycznego. Budowano coraz więcej rodzajów obiektów noclegowych o bardzo zróżnicowanym standardzie, a w miejscach o wysokich walorach turystycznych zaczęły powstawać czasowo wykorzystywane rezydencje zwane „drugimi domami”. Dzięki temu zmieniała się również dostępność dla turysty masowego. Pojawienie się tanich obiektów turystycznego zakwaterowania jak domy turysty, kempingi, pola biwakowe sprawiło, że turystyka przestała być jedynie przywilejem zamożnych.

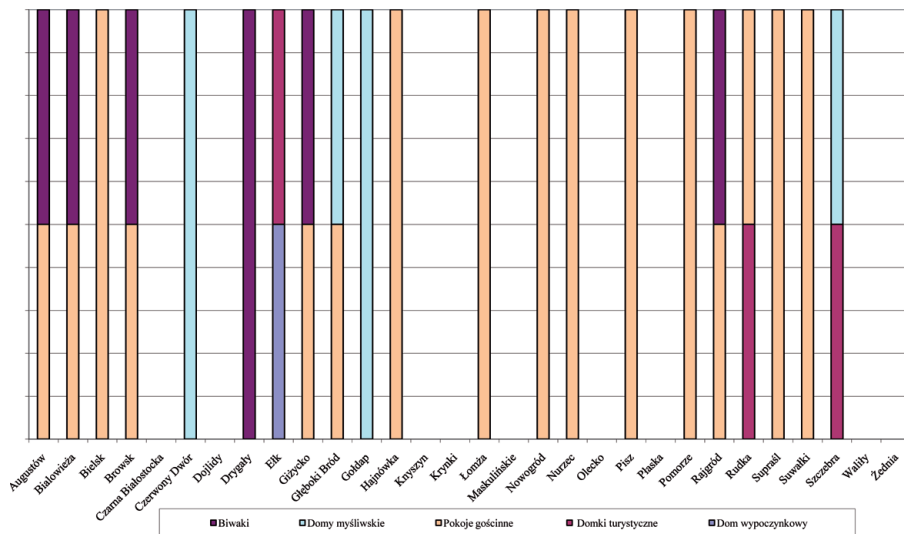
Rodzaje bazy noclegowej

Ustawa o usługach turystycznych dzieli bazę noclegową na obiekty hotelarskie, do których należą hotele, motele i pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska, pola biwakowe oraz inne obiekty świadczące usługi hotelarskie. Ze względu na standard, ustawa wyróżnia bazę noclegową skategoryzowaną oznaczaną gwiazdkami lub cyframi rzymskimi oraz nieskategoryzowaną. Minimalne wymagania związane ze standardem każdego rodzaju bazy opisano w odpowiednich załącznikach ustawy.

Lasy Państwowe posiadają w swoim zarządzie bazę noclegową obejmującą łącznie blisko 4,5 tys. miejsc w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej, ośrodki wypoczynkowe, wczasowe) w pokojach gościnnych (w leśniczówkach i nadleśnictwach). Ponadto miejsca noclegowe znajdują się w kwaterach myśliwskich i na polach biwakowych (Raport o stanie lasów 2007). Leśna baza noclegowa podlega minimalnym wymaganiom opisanym w ustawie dotyczącym innych obiektów świadczących usługi hotelarskie (Ustawa o usługach turystycznych, załącznik nr 7). Jednak z powodu braku ujęcia normami prawnymi, zarówno nazewnictwo jak i standard obiektów zakwaterowania jest bardzo zróżnicowany. Literatura wskazuje, że administracja Lasów Państwowych przystosowuje lasy dla potrzeb turystyki, jednak zakres zagospodarowania jest niewystarczający w stosunku do potrzeb (Pieńkos i Kikulski 2005). Ponadto, zgodnie z Leśnym Przewodnikiem Turystycznym (2005), miejsca noclegowe znajdują się w kilkunastu rodzajach obiektów co powoduje dodatkowe utrudnienia w orientacji przy wyborze oferty przez turystów.

Stan rodzajowo-ilościowy bazy noclegowej w RDLP w Białymstoku

Obszar Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku obejmuje 31 nadleśnictw. Z przyczyn niezależnych od autora, badania prowadzono na terenie 30 nadleśnictw. W celu określenia stanu istniejącego bazy zakwaterowania w nadleśnictwach posłużono się metodą sondażu ankietowego. Za pomocą kwestionariuszy ankietowych uzyskano dane dotyczące rodzajów i standardu oraz liczby miejsc noclegowych w występującej bazie zakwaterowania a następnie dokonano odpowiednich zestawień w arkuszu kalkulacyjnym. Na podstawie wywiadów ustalono 5 rodzajów obiektów noclegowych występujących na obszarze RDLP w Białymstoku (ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy z domem wypoczynkowym, domki turystyczne, pokoje gościnne w leśniczówce lub w nadleśnictwie, domy myśliwskie oraz pola biwakowe). Stan rodzajowy bazy zakwaterowania w nadleśnictwach RDLP w Białymstoku przedstawia ryc. 1.

Ryc. 1. Struktura rodzajowa obiektów noclegowych w nadleśnictwach RDLP w Białymstoku

Fig. 1. Types of accommodation facilities in RDSF forest divisions in Białystok

Z przeprowadzonych badań wynika, że w żadnym nadleśnictwie nie wykazano występowania wszystkich rodzajów obiektów zakwaterowania jednocześnie, co świadczy o tym, że nadleśnictwa posiadają nieduży wybór obiektów noclegowych. W dziewięciu nadleśnictwach (30%) nie ma żadnej bazy noclegowej, dwanaście nadleśnictw (40%) posiada jeden rodzaj obiektów noclegowych, dziewięć nadleśnictw (30%) posiada dwa rodzaje obiektów noclegowych najczęściej reprezentowanych przez pokoje gościnne w nadleśnictwie lub leśniczówce oraz pola biwakowe.

W jednym nadleśnictwie (3,33%) występuje ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy z domem wypoczynkowym, w trzech nadleśnictwach (10%) znajdują się domki turystyczne, w szesnastu nadleśnictwach (53,33%) występują pokoje gościnne, a w sześciu (20%) – pola biwakowe.

Istotną cechą bazy zakwaterowania jest liczba miejsc noclegowych w poszczególnych rodzajach obiektów ponieważ gwarantuje zakwaterowanie nie tylko turystom indywidualnym ale również grupom zorganizowanym.

Ogół miejsc noclegowych w stałej bazie zakwaterowania nadleśnictw RDLP w Białymstoku obejmuje 586 miejsc. Jak jednak wynika z przedstawionego zestawienia, wszystkie 72 miejsca noclegowe w domu wypoczynkowym znajdują się w jednym obiekcie (ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy w nadleśnictwie Elk). Miejsca noclegowe w domkach turystycznych znajdują się w trzech nadleśnictwach (Elk, Rudka, Szczebra). Nieco lepszy rozkład miejsc noclegowych w nadleśnictwach, dotyczy pokoi gościnnych w leśniczówce lub nadleśnictwie. Szesnaście nadleśnictw (53,3%) posiada pokoje gościnne z 93 miejscami noclegowymi. Tylko w siedmiu nadleśnictwach (23,3%) liczba miejsc gwarantuje nocleg minimum 10 osobowej grupie turystów.

Baza sezonowa reprezentowana przez pola biwakowe obejmuje 1800 miejsc noclegowych na 18 biwakach w 6 nadleśnictwach. Jest to jednak baza, która może być wykorzystana jedynie latem i w zasadzie uzupełnia ilość miejsc noclegowych w stałej bazie zakwaterowania.

Kolejną cechą bazy zakwaterowania ważną z punktu widzenia turystów jest jej standard. Z powodu braku kategoryzacji bazy zakwaterowania w lasach, przyjęto kryterium występowania

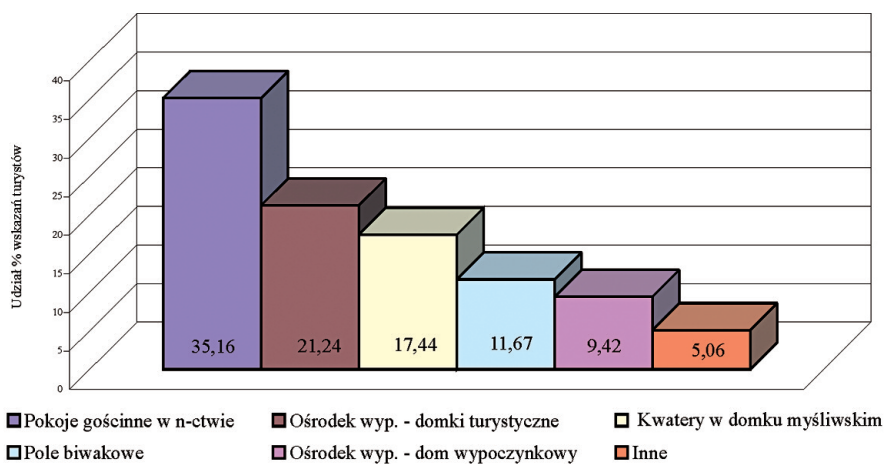
łazienki w różnych układach jako podstawę zróżnicowania standardu obiektów noclegowych. Najwyższy standard reprezentuje pokój z łazienką, niższy standard – pokój posiadający wspólną łazienkę z przynajmniej jednym innym pokojem, najniższy standard – pokój bez łazienki.

Z ogółu 586 miejsc noclegowych w obiektach stałych, 411 miejsc noclegowych (70,1%) znajduje się w pokojach z łazienką a 97 (16,5%) miejsc jest w pokojach ze wspólną łazienką, a 78 miejsc noclegowych (13,3%) znajdowało się w pokojach bez łazienki co oznacza możliwość korzystania z urządzeń higieniczno-sanitarnych wspólnych dla kilku pokoi lub poza obiektem noclegowym.

Preferencje turystyczne dotyczące rodzajów i standardu bazy zakwaterowania w lasach

Badanie preferencji turystów dotyczące zainteresowania różnymi rodzajami obiektów zakwaterowania podczas wypoczynku w lesie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego za pomocą rozdawanego kwestionariusza ankiety. Badanie prowadzono na obszarze RDLP w Białymstoku wśród osób deklarujących wypoczynek w lesie w ciągu ostatniego roku przed badaniem. Ogółem uzyskano 711 ankiet poprawnie wypełnionych ankiet.

W kwestionariuszu ankietowym respondenci wskazywali preferowaną bazę zakwaterowania podczas pobytu turystycznego w lasach oraz jej standard. Możliwość wyboru obejmowała listę obiektów występujących w lasach, a mianowicie ośrodek wypoczynkowy z domem wypoczynkowym, ośrodek wypoczynkowy z domkami turystycznymi, pokoje gościnne w nadleśnictwie lub leśniczówce, kwatery myśliwskie oraz pola biwakowe. Ostatnie pytanie w ankiecie pozwalało respondentom na odpowiedź półotwartą, czyli wpisanie preferowanej bazy noclegowej innej niż wymienione w kafeterii kwestionariusza ankiety. Odpowiedzi na to pytanie obejmowały takie rodzaje bazy noclegowej jak obiekty prywatne (gospodarstwo rodziców przy lesie, własny domek letniskowy w lesie, pobyt u krewnych lub znajomych posiadających domek letniskowy w lesie), oraz obiekty zakwaterowania zbiorowego (pensjonat/hotel, gospodarstwo agroturystyczne przy lesie,

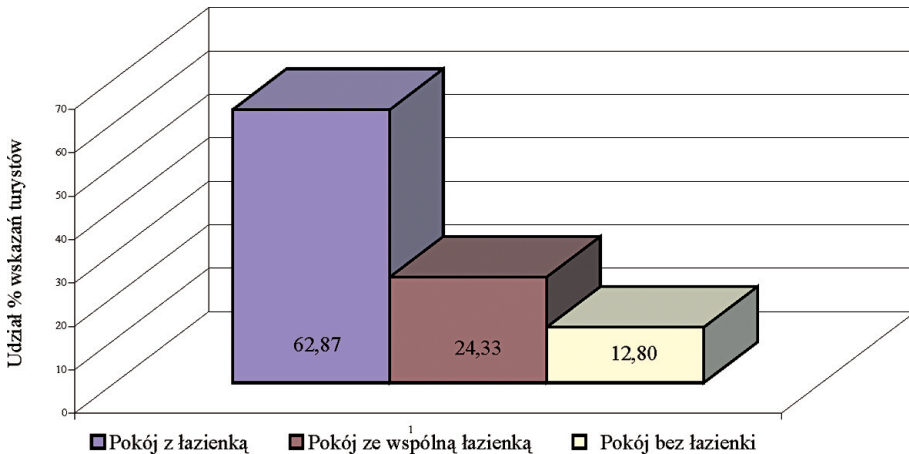
Ryc. 2. Preferencje turystyczne dotyczące rodzajów obiektów noclegowych

Fig. 2. Tourist preferences concerning types of accommodation facilities

pokoje gościnne w pobliskiej wsi, schronisko turystyczne). Preferencje turystyczne w zakresie rodzajów bazy zakwaterowania przedstawia ryc. 2.

Z przedstawionych na wykresie danych wynika, że najbardziej preferowanym rodzajem bazy zakwaterowania były pokoje gościnne w nadleśnictwie lub leśniczówce (35,16% wyborów), a niewiele mniejszym zainteresowaniem cieszyły się domki turystyczne w ośrodku wypoczynkowym (21,24%). Kwatery w domach myśliwskich wybrało 17,44% respondentów, natomiast nocleg w namiocie na biwaku 11,67% wypoczywających. Dom wypoczynkowy w ośrodku wypoczynkowym wybrało 9,42% turystów, a inną bazę zakwaterowania 5,06% wypoczywających. W strukturze preferencji największe zainteresowanie pokojami gościnnymi wiąże się z potrzebą wypoczynku w ciszy i spokoju, a także z „magią” miejsca jakim jest leśniczówka. Zakwaterowanie w domkach turystycznych daje komfort pobytu a jednocześnie niezależność, natomiast dom wypoczynkowy w ośrodku wypoczynkowym kojarzy się z podobnymi obiektami zbiorowego zakwaterowania występującymi poza Lasami Państwowymi i nie stanowi szczególnej atrakcji dla wypoczywających. Dużym zainteresowaniem cieszył się też pobyt na polu biwakowym. Taki wybór wiąże się z potrzebą bliskiego kontaktu z przyrodą, a także oszczędnością na bazie noclegowej.

Z punktu widzenia turystów, bardzo ważną cechą bazy zakwaterowania jest jej standard wyrażający się przede wszystkim występowaniem łazienki przy pokoju lub jej brakiem.

Ryc. 3. Preferencje turystyczne dotyczące standardu bazy noclegowej

Fig. 3. Tourist preferences concerning the standards of the accommodation base

W kwestionariuszu, ankietowani określali preferowany standard bazy zakwaterowania a wyniki badania w tym zakresie zostały przedstawione na ryc. 3.

Wyniki badań wskazują, że najbardziej preferowanym standardem bazy noclegowej jest pokój z łazienką – wybrało go 62,87%, a pokój ze wspólną łazienką wybrało 24,33% ankietowanych. Tylko 12,80% respondentów wybrało możliwość korzystania z pomieszczeń higieniczno-sanitarnych poza obiektem noclegowym. Taka możliwość na ogół związana jest z pobytem na polu biwakowym lub w stancji wodnej dlatego takiego wyboru dokonywały osoby zainteresowane realizacją turystyki kwalifikowanej, poznawczej lub turyści, którzy w ten sposób oszczędzają na

wydatkach związanych z noclegami. Poza tym, przy coraz wyższym i zróżnicowanym standardzie bazy noclegowej oraz jej dostępności, wyniki badania były zgodne z oczekiwaniami autorki.

Podsumowanie badania

Porównanie występującego w nadleśnictwach stanu rodzajowo-ilościowego bazy zakwaterowania z preferencjami turystycznymi

Najbardziej preferowanym rodzajem bazy zakwaterowania były pokoje gościnne w nadleśnictwie lub leśniczówce (35,6%) ale w nadleśnictwach na 586 miejsc noclegowych tylko 93 znajduje się w pokojach gościnnych co stanowi 15,9% wszystkich miejsc noclegowych. Są to pojedyncze miejsca rozproszone na całym obszarze RDLP w Białymstoku a tylko w trzech nadleśnictwach wykazano ich więcej niż 10 co daje możliwość zakwaterowania grup zorganizowanych. Kolejnym preferowanym rodzajem bazy zakwaterowania są domki turystyczne w ośrodku wypoczynkowym (21,24% wskazań). W strukturze miejsc noclegowych występujących w badanych nadleśnictwach stanowią one 64,85% wszystkich miejsc. Kwatery w domach myśliwskich są preferowane przez 17,44% respondentów, a występują jedynie w czterech nadleśnictwach i stanowią 7% wszystkich miejsc noclegowych.

Liczba miejsc noclegowych na polach biwakowych obejmuje 1800 miejsc na 18 biwakach, natomiast preferencje turystyczne w tym zakresie to 11,67% wskazań. Jednak ze względu na niski standard nie mogą zastąpić miejsc noclegowych w bazie stałej.

Zainteresowanie noclegiem w domu wypoczynkowym wykazało 9,42% turystów. Stan istniejący to 72 miejsca w jedynym domu wypoczynkowym znajdującym się w nadleśnictwie Ełk.

Należy zauważyć, że turyści byli zainteresowani korzystaniem z innych rodzajów bazy noclegowej (5,06% wskazań) niż podana na liście wyborów kwestionariusza. Oznacza to, że obiekty zakwaterowania nie należące do LP stanowią źródło presji ruchu a jednocześnie mogą uzupełniać ofertę lasów.

Porównanie standardu leśnej bazy zakwaterowania z preferencjami turystycznymi

Najwyższy standard czyli pokój z łazienką był wybrany przez 62,87% turystów, natomiast miejsc noclegowych w pokojach o najwyższym standardzie jest 411 co stanowi 70,13% wszystkich miejsc noclegowych. Pokoje ze wspólną łazienką wybrało 24,33% turystów, podczas gdy stan aktualny to 97 miejsc noclegowych stanowiących 16,55% ogółu miejsc. Z powyższych zestawień wynika, że standard stałej bazy zakwaterowania odpowiada oczekiwaniom wypoczywających.

Najniższy standard zakwaterowania czyli możliwość korzystania z urządzeń higieniczno-sanitarnych wspólnych dla kilku pokoi lub poza obiektem zakwaterowania (pokój bez łazienki w domku turystycznym, namiot na polu biwakowym) wybrało 12,80% turystów. Natomiast miejsc noclegowych w pokojach bez łazienki w stałej bazie zakwaterowania jest 78 (13,32% wszystkich miejsc noclegowych) oraz 1800 miejsc noclegowych na 18 polach biwakowych.

Wnioski

Baza noclegowa w RDLP w Białymstoku stanowi 13,02% wszystkich miejsc noclegowych oferowanych przez Lasy Państwowe.

W związku z brakiem badań związanych z wielkością ruchu turystycznego w lasach oraz dotyczących stopnia wykorzystania miejsc noclegowych w istniejących obiektach zakwaterowania powoduje, że nie ma podstaw do twierdzenia, że oferowany przez LP stan rodzajowo-ilościowy bazy noclegowej jest wystarczający wobec zapotrzebowania turystycznego.

Brak przyjętej w Lasach Państwowych kategoryzacji związanej ze standardem oraz unormowania nazewnictwa powoduje, że zróżnicowanie standardu obiektów noclegowych oraz dowolność nazw jest duża i może stwarzać problem przy wyborze obiektu zakwaterowania przez turystów.

Większość turystów (62,87%) preferuje wyższy standard bazy zakwaterowania a wybór możliwości korzystania z urządzeń higieniczno-sanitarnych poza obiektem zakwaterowania dotyczy przeważnie osób zainteresowanych pobytem na polu biwakowym. Jednak z braku badań dotyczących ruchu turystycznego w lasach nie ma podstaw do wnioskowania, że liczba miejsc noclegowych w pokojach o preferowanym przez turystów standardzie jest wystarczająca w stosunku do zapotrzebowania.

W związku z powyższym należałoby podjąć badania mające na celu

1. rzetelną i systematyczną inwentaryzację stanu rodzajowo-ilościowego bazy noclegowej na obszarze regionalnych dyrekcji,
2. uzyskanie danych na temat wielkości ruchu turystycznego na obszarach leśnych,
3. kategoryzację istniejących obiektów zakwaterowania oraz unormowanie nazewnictwa,
4. określenie stopnia wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach zakwaterowania w lasach,
5. określenie rodzajów oraz liczby miejsc noclegowych w innych obiektach zakwaterowania turystycznego, które nie podlegają administracji LP, ale znajdują się na obszarach leśnych.

Uzyskane za pomocą badań dane pozwolą na określenie czy stan rodzajowo-ilościowy oraz standard istniejącej bazy noclegowej jest zgodny z zapotrzebowaniem wypoczywających, w jakim stopniu wykorzystana jest istniejąca leśna baza noclegowa, jaki wpływ na wielkość ruchu turystycznego w lasach ma występowanie innych obiektów zakwaterowania, które stanowią źródło presji tego ruchu oraz pomogą w lepszym zarządzaniu bazą noclegową Lasów Państwowych.

Literatura

- Leśny Przewodnik Turystyczny. 2005. ORWLP, Bedoń.
- Pieńkos K., Kikulski J. 2005. Przystosowanie lasów Polski dla potrzeb turystyki i rekreacji w świetle Leśnego Przewodnika Turystycznego. Turystyka i Rekreacja, tom 1, wyd. AWF, Warszawa.
- Raport o stanie lasów. 2007. CILP, Warszawa.
- Ustawa o usługach turystycznych z 1997 r. z późn. zmianami.

Magdalena Kozikowska
Katedra Użytkowania Lasu
Wydział Leśny SGGW
magda.kozikowska@vp.pl